

Værfts - Magazinet

Nr. 2

Juli/August 2007

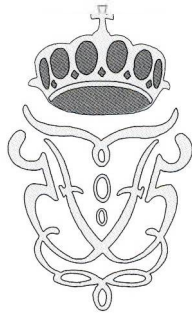
6. årgang

Fredriksvern Verfts Venner

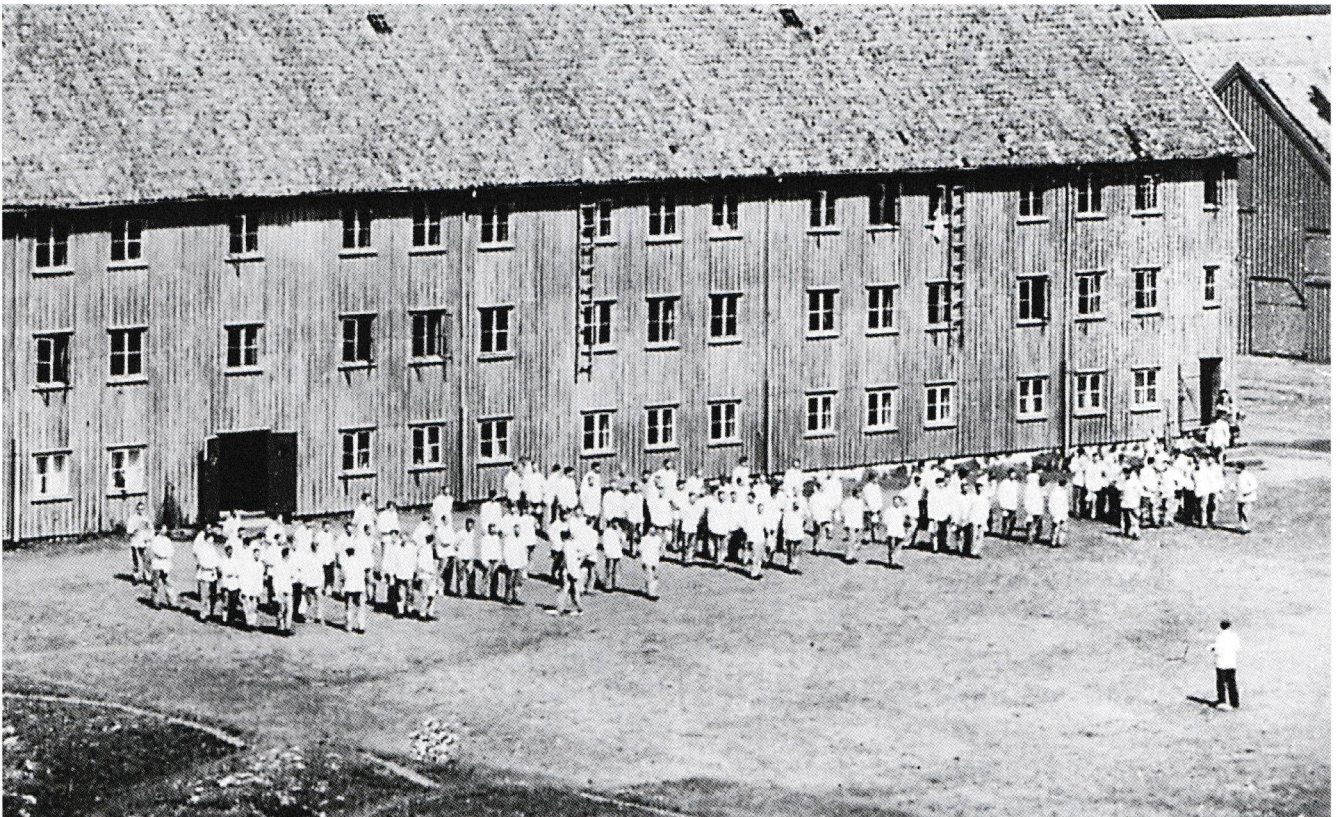

Fra "Dyrekilslaget" på Fredriksvern Verft sommeren 2007. - Foto: Rune Sørli

Fredriksvern Verfts Venner

Innhold:

Formanden har ordet	4
Sjøløytnant Merry	5
Et portrett av doktor Wilhelm Weldingh	8
Carl Fredrik Diriks	13
Sprenggranaten	20
Faksimile 1946	28

Foto forside:

*Stavern Fort (Citadellet) mai
2007.
Foto: Rune Sørli*

Foto tittelblad:

*Rekrutter fra Luftvernregimentet holder
utendørs eksersis en sommerdag ca.
1935.
Foto: Rune Sørlies fotosamling.*

I redaksjonen:

RUNE SØRLIE	Redaktør
YNGVE RAKKE	Fotograf
MARIANNE SØRLIE	Fotograf/medarbeider
SVENN DVERGASTEIN	Fotograf

Medarbeidere i dette nummer:
HANS STØVERN

Formanden har ordet

Det er sommer i Stavern.. Turistene har inntatt byen og som vanlig er det nok å velge i av aktiviteter for store og små.

På verftet skjer det mye spennende også denne sommeren.. Hele første etasje i Steinbrakka er nå innredet til utstillingslokaler for ulike kunstnere. Utstillinger blir det også i Plankekokeriet og i Hovedvakta. Krutthuset som er under restaurering vil ikke bli benyttet i sommer. Tordenskiolds soldater arrangerer igjen en rekonstruksjon av slaget i Dynekilen og i Galeiskur 14 setter Galeiscenen opp en Wildenveyforestilling. Vi i FVV skal holde utstillingene i Kadettbrakka og i Galeimuseet åpne 2 dager i uka og har lagt opp til flere guidede turer på verftsområdet. Nytt av året er en kveldsvandring på verftet som vi håper blir populær.

I et samarbeid med Rune Sørli vil vi vise familiefilmen "Mysteriet den Grå Dame" i Galeiskur 16. Programmet vårt finner du blant annet på www.fvv.stavern.no. Alle som vandrer rundt på verftet vil se at det foregår restaureringsarbeider flere steder. Krutthuset er nevnt. Likeledes arbeides det med å få satt beddingen utenfor Galeiskurene i stand. Dette er et arbeid som tar tid, og målet er å få restaurert hele sjøfronten mot Sukkerstranda i Stavern sentrum.

Monogrammet over hovedporten har sårt trengt en ansiktsløfting. Nå vil dette bli malt på nytt av kunstneren Fritz Helge Nygaard, men ikke før turistsesongen er over. Alle utarealene er rustet opp før ferien og endelig er toalettforholdene for besøkende på verftet blitt gode.

Den gamle hinderbanen bortenfor Galeiskurene er revet. Noen av oss har svette minner fra akkurat den. Nå er også den historie. Det er foretatt en vurdering av tilstanden på verftets store tre. Ikke alle var i like god form og det er fare for at den store poppelen utenfor Kadettbrakka må skjæres ned. Den har fått løvtrekraft..

Ellers vil Forsvarsbygg utarbeide en tilstandsanalyse på alle bygninger på verftet og forprosjekter er igangsatt for Kadettbrakka, Steinbrakka, Galeiskur 13 og Hovedvakta

Gledelig er det at hver sommer kommer tidligere befalsskolekull tilbake for å markere sine jubileer. Slik er det også i år. Håper de får gjenoppfrisket minner fra en svunnen tid.

Som i fjor vil Larvik turistkontor opprette et sommerkontor i Mønstringsboden ved Hovedvakta. Vi vil sørge for at alle salgsartikler som bøker, krus, T-skjorter m.m. blir tilgjengelig gjennom turistkontoret.

Videre vil den nye verneplanen for verftet være til salgs om noen er interessert i denne.

Mange av medlemmene i FVV er engasjert i å utvikle vårt sommerprogram. Jeg vil rette en takk til alle som bidrar til å gjøre verftets historie kjent. En takk går også til alle som heiser og firer flagget. Uten aktive medlemmer hadde driften av denne foreningen vært umulig.

Jeg ønsker alle medlemmer i FVV en god sommer enten dere nå skal være i Stavern eller tilbringe sommeren andre steder.

Per Inge Olsen

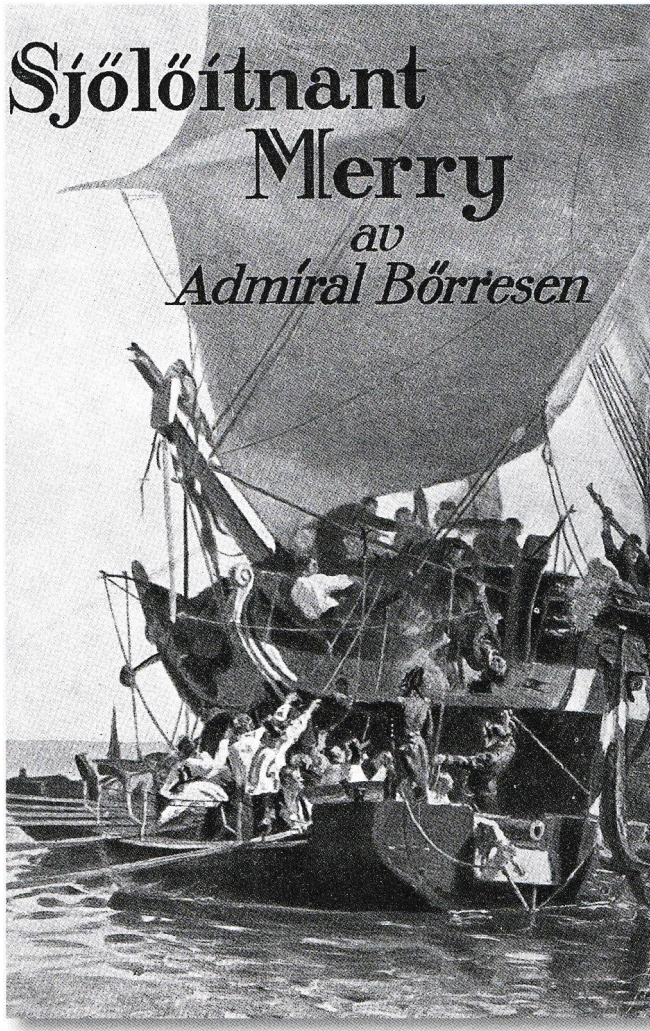

Sjøløytnant Merry

En historisk fortelling av Admiral Børresen

Tilpasset Værftmagazinet av Rune Sørli

Del V

Landstigningen

Vi ble liggende en tid i Marmorice og ventet på tyrkerne, og da de endelig var kommet, stod vi sydover mot bukten ved Aboukir.

Der skulle general Abercromby's armè debarkeres, og allerede dagen etter ankringen fikk flåten ordre til å sette alle båtene ut for å kaste troppene i land.

Båtene ble ordnet på tre linjer under kaptein Cochranes kommando. Ledet av hans barkasse, med St. Georges flagg vaiende, rodde inn mot land.

Oppe på strandbredden, som var sterkt besatt med artilleri, lå den franske hær og ventet. Kavaleriet kunne

sees komme galloperende bak dens fløyter. Dens venstre flanke var beskyttet av fortene på Aboukir-øya.

Det var et storartet skuespill - der fantes ikke en sky på himmelen, og solen kastet sine brennende stråler ned over den svakt krusede vannflaten.

Det var så vidt de hundrer av engelske flagg foldet seg ut i vinden - de tunge tyrkiske halvmåner hang døsige ned langs stengene.

Innenfor oss lå den blendende gule sandstrand, langs hvilken den franske hærs våpen og glimrende uniformer skinte i solen. De viltre forspann kom styrtende ned over sanddynene med sitt artilleri.

Røyken fra batteriene til høyre, flåten på flere lange linjer til ankers utenfor oss, og alle dens mindre fartøyer - fregatter, korvetter og slupper - under seil innover for den svake vind for å beskytte landstigningen ved sin ild - det var et uforglemmelig syn.

Mot stranden

Vi rodde langsomt innover mot stranden for bedre å kunne holde formasjonen, men så snart vi var kommet inn i den franske hærs ildsone, ble der heist signal til at hver båt skulle gjøre sitt beste for å nå land - så fosset båtene innover i forreste linje under skrik og hurrarop og en voldsom kanonade fra land, inntil de skurret mot sanden og soldatene hoppet over bord for å formere linje i land.

Mange av båtene ble truffet og sank - åpningene lukkes igjen av de etterfølgende båter. Likevel blir det et øyeblikks uro i de bakerste linjer ved at en av "Foudroyant's" svære flatbunnede båter med 60 soldater om bord blir truffet og synker, og de nærmeste lettere båter iler til for å redde de druknede folk - de kan ikke svømme med sin tunge oppakning av klær, ferskt vann, gevær med ammunisjon og proviant.

Den bistr general

Abecromby's barkasse, som jeg hadde den ære å kommandere, befant seg i dette øyeblikk i bakerste linje,

General Ralph Abercromby 1734 - 1801

og kulene fra de franske batterier var nettopp begynt å plaske i vannet rundt oss.

- De holder på årene!, ropte generalen og reiste seg i barkassen.

Linjene vakler! – ro meg helt frem til forreste linje, kommanderte han.

- Jeg har ordre til ikke å landsette generalen før annen linje er kommet i land, svarte jeg og ble rolig sittende på min plass på relingen, for her i båten var generalen bare passasjer.

Disse generaler, tenkte jeg ved meg selv, kunne gå landeveien, det er deres metier.

- Så hopper jeg over bord og svømmer i land, ropte Sir Ralph.

- Jeg har ordre til å ikke slippe dem ut av båten.

- Men jeg befaler dem, tordnet Sir Ralph dirrende av raseri.

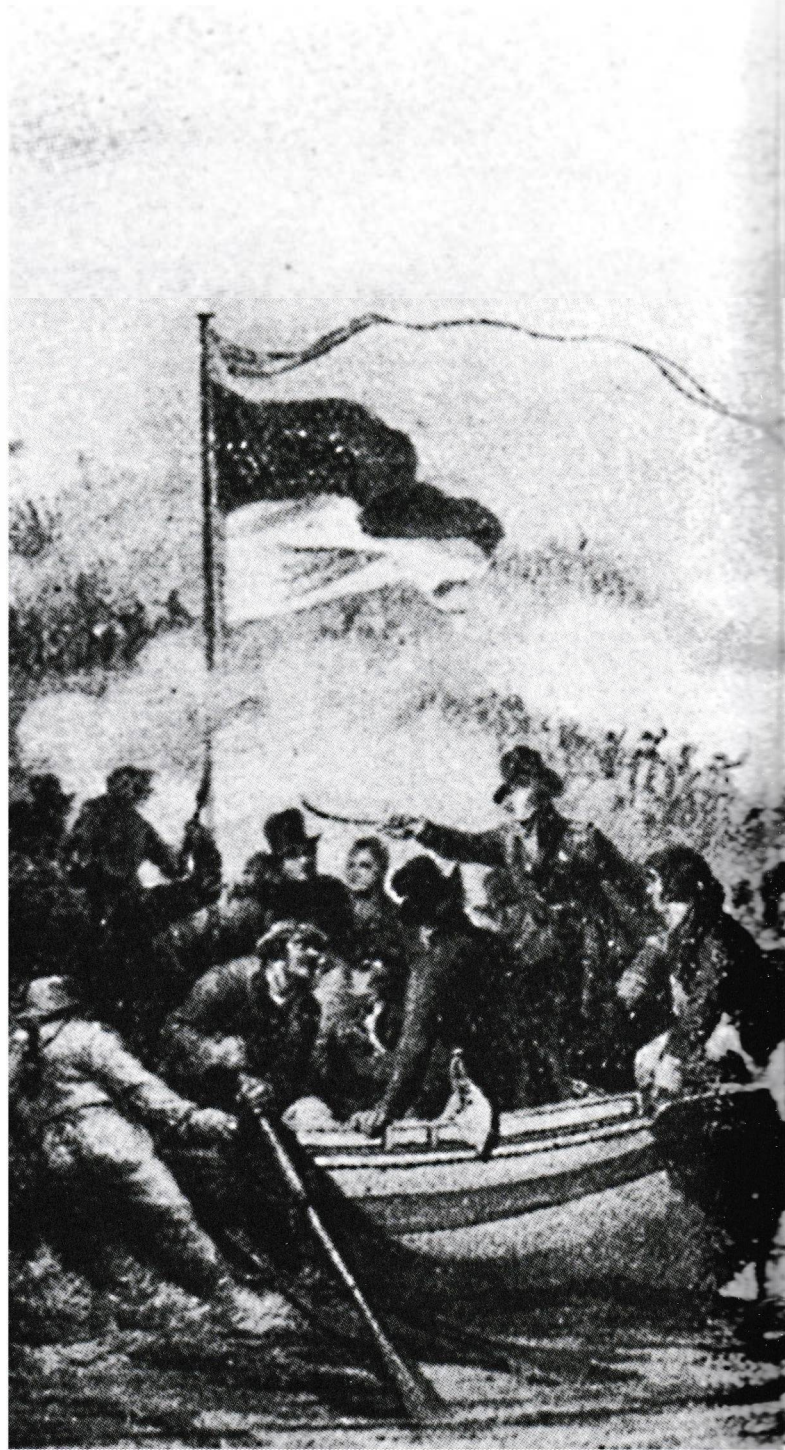
- Jeg kan ikke lystre andre ordre enn min admirals, svarte jeg og la hånden på den vrede generalens skulder.

Men uheldigvis kom nettopp i dette øyeblikk Lord Keiths gigg fossende opp på siden av oss.

- Mylord, ropte Sir Ralph til ham og pekte på meg, hans stemme dirret av raseri.

- Denne youngster har tatt kommandoen over den engelske armè!, ropte han.

- Min ordre lyder på å ikke...., begynte jeg stammende, men det blikk admiral Keith sendte meg, brakte ordene til å stivne på mine lepper.

Landstigning ved Aboukir.

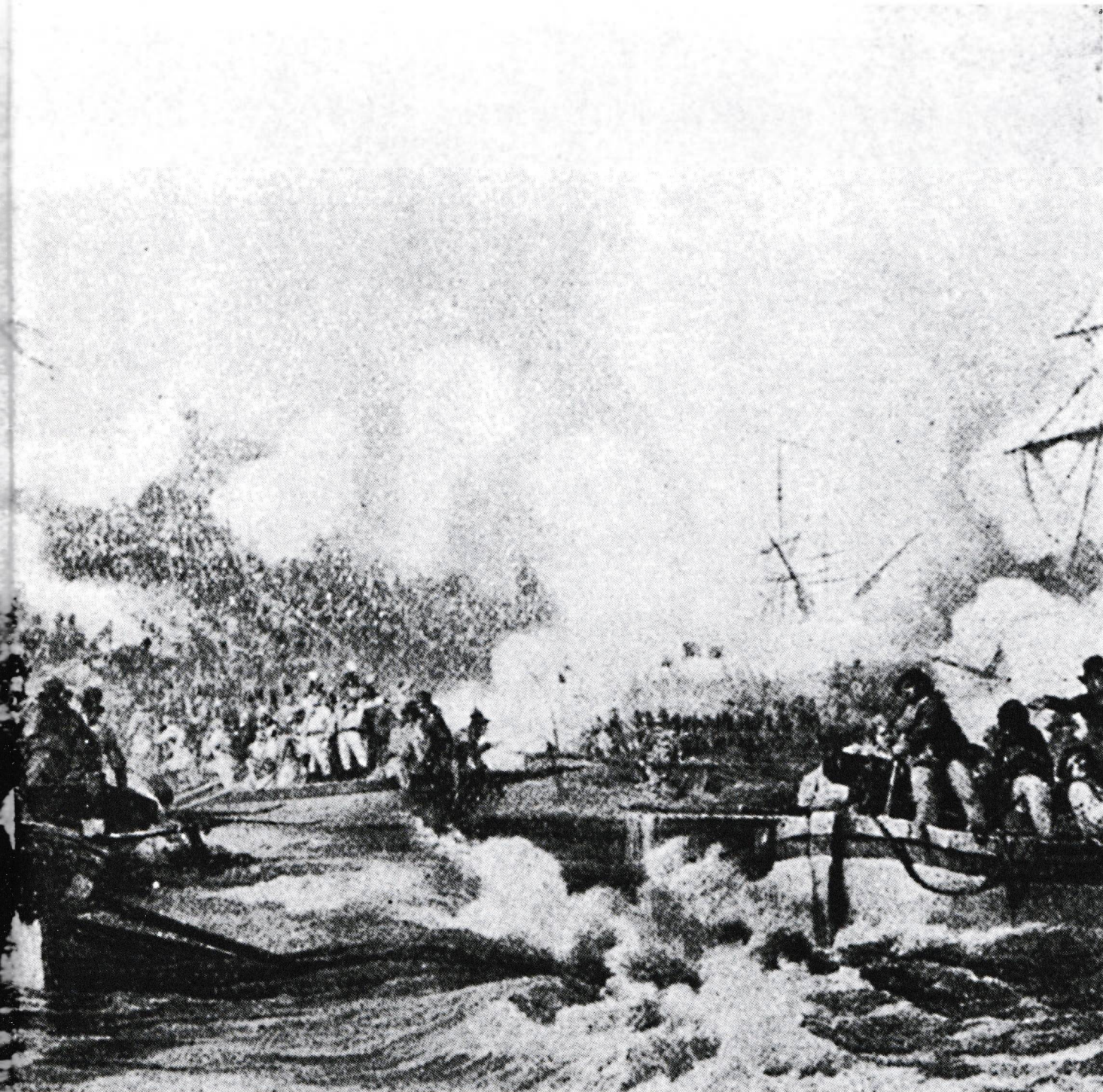
- Det er noe som heter konduite, kadett Marry!, sa han med sin rolige stemme.

- De vil adlyde generalens ordre, sa han mens han ristet på hodet til Sir Ralph som så på meg med et bistert blikk.

Det stilner av

Jeg kan ikke nekte at jeg ble ubehagelig berørt ved å bli desavuert på denne måten av min sjef, men hva bryr en admiral seg om en kadetts følelser?

Og jeg kommanderte: - Ro vekk!, som intet var hendt.

Imidlertid hadde forreste linje fått landsatt sine soldater, som drev franskmennene tilbake med bajonetten.

Ilden omkring de bakre linjers båter ble mindre og ordenen gjenopprettet – og det varte ikke lenge før også de hadde landsatt sine tropper under en virksom beskyttende ild fra flåtens lettere fartøyer – som nå hadde nærmet seg stranden så langt deres dyptgående tillot dem.

Men det hadde vært heldig for general Abercromby om han hadde lyttet mer til en kadetts ord og holdt seg til de bakre linjer – for da kampen var omme – ble jeg beordret til å ro ham tilbake til "Foudroyant".

Han lå da på stranden blødende fra et sår i underlivet

– hans sønn og Lord Keith stod over ham og tørket svetten av hans panne.

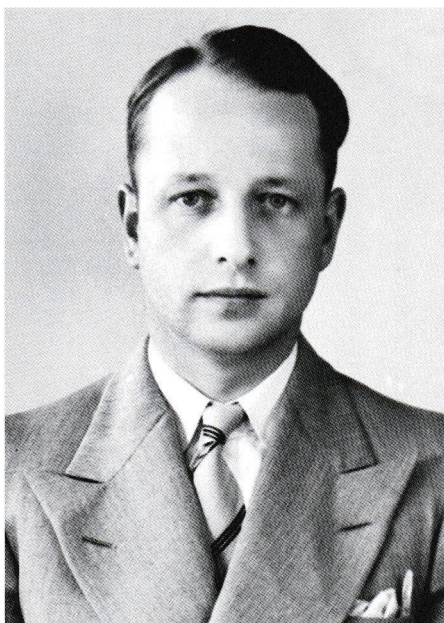
Neste dag var den bistre general død!

Men jeg skulle få føle virkningene av min "mangel på konduite".

Et portrett av doktor Wilhelm Weldingh

Av Hans Erling Støvern

Den unge doktor Weldingh. 1946.

De aller fleste av Værftsmagazinets lesere kjenner godt dr. Wilhelm Weldingh. Han er jo en institusjon i seg selv i Stavern, og det er mange som har blitt undersøkt, eller behandlet av ham en eller annen gang. For mange er han også en god og pålitelig venn.

I serien med portretter av kjente personer i Værftsmagazinet hører han naturligvis hjemme, og vi avtaler et møte med ham hjemme i Signalveien i Stavern for å få en samtale.

Vel hjemme hos ham i den fine terrasseleiligheten med god utsikt over hans kjære Stavern og sjøen utenfor blir jeg tatt i mot av han og hans hyggelige kone Tove.

Synet hans har dessverre blitt meget dårlig i løpet av de siste årene, men de øvrige sansene er tydeligvis like skarpe, og han kjenner meg igjen med en gang. Han har alltid vært glad i å lese både prosa og lyrikk, men det dårlige synet gjør at han nå verken kan lese eller skrive. Dette er et stort tap for ham, men han har stor glede av Blindeforbundets lydbøker som heldvis finnes i stort utvalg, og de er lette å få tak i. Humøret hans er godt som vanlig og tankene er like klokkeklare som de alltid har vært. Svarene på spørsmålene jeg stiller kommer uten nøling og famling og gjerne sammen med et passende humoristisk apropos.

Besøket blir en fornøyelse og det ble mye lenger enn det jeg hadde planlagt.

Dr. Wilhelm Weldings liv i Stavern har vært meget innholdsrikt og spennende.

Et kort intervju på noen få sider må derfor bli ganske overfladisk, og det kan slett ikke yte ham den rettferdighet som han fortjener. Jeg har allikevel forsøkt å presse inn noen fakta og opplysninger som kan være med på å tegne et portrett av ham som vi alle setter så stor pris på.

Doktor Wilhelm Weldingh forteller:

"Jeg ble født i Oslo den 19. desember 1914. I mine unge år bodde jeg hjemme hos foreldrene mine på Frogner. Jeg avla eksamen artium i 1933 etter først å ha gått 4 år på middelskolen og deretter 3 år på gymnaset. Jeg var 18 år den gangen og kunne begynne på det medisinske studiet ved Universitetet i Oslo det samme året. Første avdeling var unnagjort i 1935 og etter sykehuspraksis og videre studier avla jeg min medisinske embedseksamen i 1943, og jeg kunne dermed begynne å praktisere som lege. Det var i grunnen tilfeldigheter som gjorde at jeg endte opp i Stavern, men det skyldes at det ble ledig en legepraksis her akkurat i rett tid. Jeg kom da hit som ung nyutdannet lege den 22. juni 1943 og åpnet privatpraksis i Stavern med bolig og kontor i Carlstedtbygningen som ligger like ved "Hergisheim" som jo var Herman og Giskens Wildenveys hus. Jeg hadde mye sosial omgang med Herman og Gisken og vi ble gode venner fra første stund. Dette vennskapet kom til å vare så lenge de levde.

Det skulle vise seg at det ikke var så enkelt for en ung lege å komme til Stavern og åpne praksis. Overlege Sundt på Kysthospitalet var en myndig person og han var nemlig ikke innstilt på å få konkurranse fra andre leger, men etter en episode med en felles pasient kom vi meget godt ut av det med hverandre, og samarbeidet ble utmerket fra da av og fram til 1944 da han gikk av med pensjon. Den neste overlegen på Kysthospitalet var dr. Stølen og vi hadde et utmerket samarbeid i mange år.

Da Luftvernartilleriet ble reetablert i Stavern etter krigen ble det etter hvert stor militær virksomhet i leiren og jeg ble da tilsatt som garnisonslege med løytnants grad. Dette skjedde den 2. mai 1946, men jeg fortsatte med min legepraksis i Stavern og Brunlanes og var faktisk den eneste legen i distriktet i mange år. Ikke nok med det, men jeg var også lege på Kysthospitalet samtidig. Jeg fikk

dermed ansvaret for svært mange pasienter, og det ble mange arbeidssomme dager på de tre kontorene jeg hadde. Jeg åpnet det første kontoret klokken 08.00, og deretter kom de andre to i tur og orden. Det var forresten ikke uvanlig at jeg måtte ta meg av pasienter etter at kontortiden var slutt heller, og i blant kunne jeg holde på

helt til klokken var 2300. Det kunne også bli sykebesøk hjemme hos pasienter etter dette. Som lege på den tiden kunne jeg jo aldri ta meg helt fri. Det er annerledes i dag med godt utstyrte legesentre, vaktordninger og mange leger.”

Stavern, den 2. november 1949.

Luftvernartilleriets Skyte- og våpenskole	
Ank.	7711-49
J. nr.	
Ank.	258
Behandlet av:	

W. Weldingh
Kpt. Dalde

ahis

Til
Sjefelgen for Luftforsvaret,
Myntgt. 2,
0 8 1 9.

Sjenpart til:
D.A.-legen,
D.A. Viken & eks.
Gen. insp. L. V. A.
Lairkommandanten.

Sak: Hygienisk månedsrapport for november 1949.

1. Sykeprosenter denne måned har vært 0,2, forkjølelser og andre banale infeksjonssykdommer. 2 mann meget ~~strek~~ dyspepsi har blitt innlagt i Tonsberg. 1 mann innlagt Ullevål under permisjon. submandibulærabscess. Ingen alvorlige sykdommer eller skader. Ingen Venerea.
2. Ingen epidemiske sykdommer, ingen smittetragere.
3. Vask og tøybyte bra. Badeforholdene nå så vel ordnet som lokalene tillater det. Det arbeides med planer om bygging av nytt bad og en del penger skal være bevilget.
4. Bekledning bra.
5. Bygninger i orden. Gulvet i gangen på sykemuset er reparert, men ikke det før omtalte lille rum ved siden av hovedkjøkkenet.
6. Maten i orden. Ingen klager.
7. Kjøkkener bra. Den lovede avpassing av sementgulvet i hovedkjøkkenet har ikke kunnet utføres, da rammet jo er i stadig bruk, men trenges stadig sterkere.
8. Messene er fine.
9. Soppelkassene dårlige - som f.eks. blomaker etc. i orden. Grunnen til at man her ikke gjør noe med soppelkassene er den at man håper og venter at Generalintendanten skal ta saken op og skaffe standardiserte kasser (cfr. særlig rapport til Sjefelgen om soppelforholdene).
10. Ganske bra for utsøt nå.
11. Sykemuset reparert og i orden. Det er utført 26 B.C.G.-vaksinasjoner den 7/10-49.
12. Sanitetspersonell:

Avdelingslege	W. Weldingh,	ansatt	1.8.46.
St. seraj.	K. Kjerlaug,	"	15.4.47.
San. soldat	T. Helland,	"	6.8.49.

Sanitetskurs: Sersj. Valther S. Larsen. San. soldatene: Tebiassen, Johansen, Tytlundsvik, Sundsdal, Torjusen.

Kjøkkener
Dalde

Dalde
Haddegrøt

Kann ikke
Korke og kjeller
ta dette på ordet

Kraftige - Zink
forebeke virus?

Skinn og fi
modell av Skarheim

W. Weldingh
W. Weldingh,
AVDELINGSLEGEN

å være lege, og han kunne se tilbake på mange innholdsrike år.

Han sier selv: "Den tiden jeg har hatt som menneske og lege i Stavern var givende og meget god. Dersom jeg hadde kunnet få velge om igjen ville jeg gjort akkurat det samme.."

Under en markering av dr. Weldinghs 70 års dag i befalsmessen i leiren uttalte oberst Johan Aronssen som da var sjef for Luftforsvarets skolesenter Stavern:

"Sivile så vel som militære setter stor pris på Weldinghs aldri sviktende villighet til å stille opp for pasientene.- Vi setter stor pris på deg både som lege og som menneske. - Du beroliger oss med ditt lune vesen. Når vi konsulterer deg, hjelper alltid din munterhet og sans for humor. Det bringer tankene over i andre baner enn sykdom og elendighet. Du er blitt en institusjon - for oss og for våre familier."

Etter krigen ble Fredriksvern verft etter hvert en av distriktets største arbeidsplasser, og det ble mange befal, sivile, befalselever og menige mannskaper som tjenestegjorde i leiren.

Det er ikke å overdrive når jeg sier at doktor Wilhelm Weldingh møtte de aller fleste av dem i den tiden han var avdelingslege her. Alle visste godt hvem han var, og de visste at de kunne føle seg trygge når de var i hans hender.

Dersom det var noen som var litt engstlige under legebesøket, følte de seg snart beroliget av hans rolige faste stemme, og han kunne gjerne komme opp med en god historie når han syntes at det var høvelig. Som avdelingslege var det hans ansvar og foreta sykdomsvurderinger av personellet. Han førte også medisinsk tilsyn med alt personell, og foretok periodisk helsekontroll av befal, grenaderer og sivilt ansatte.

I sitt arbeid ble han assistert av et sanitetsbefal og av to sanitetsassistenter. Dr. Weldingh er ikke akkurat plaget av hukommelsessvikt, og selv nå i en alder av 92 år er han et oppkom av historiske detaljer.

Han forteller fortsatt gjerne en historie med et godt poeng, eller deklamerer et av sine favorittdikt. Når det gjelder historier så er han utømmelig, men siden Værftsmagasinet har begrenset plass er det bare et par av de aller korteste som kan gjengis her:

En liten blødme:

*"Hva kan man si at det blir når man slipper to kaffebønner ned i et glass med akevitt?
Jo, det blir bønnemøte i Drammen".*

En kvikk replikk:

"I en befalsmesse var det en gang en offiser som alltid hadde et bibelord som passet for situasjonen. Da det en dag kom gående en liten gris som tydeligvis ville inn i

*Kjære Rune!
Hjertelig takk for oppmerksomheten
på min 50-års dag!
Det kan fro jeg blev glad
for den fine present!
Tusen takk! Ly godt lytt år
for deg og alle deie!
Kjærlig fra onkel dok for.*

Redaktøren av Værftmagazinet, Rune Sørli, var som barn alvorlig syk over lang tid - dette medførte et nært forhold til "onkel doktor" - og på hans 50-års dag gav jeg han en pen i gave, og takkekortet har jeg tatt vare på siden dengang.

messen, ble den straks jaget vekk av befalet. Da spurte kameratene ham om hvilket bibelord som kunne passe her?

Da svarte han: "Han kom til sine egne, men de ville ikke vite av ham."

Når det gjelder dikt av Wildenvey så finnes det jo så mange å velge blant, men for ikke å velge et av de lange og mest seriøse, kan det være riktig å sitere et som er litt typisk for ham både i innhold og form. Her er en av hans mange lovprisninger av kvinnen:

*Kvinner og atter kvinner,
det er for meg all livets musikk.
Og tusen og ett er de minner
om kvinner og atter kvinner,
jeg fikk, eller ikke fikk.*

*Nu vel, men slik sang om kvinner
den ender så ofte i moll.
Og fjerne og få blir de minner
om kvinner og atter kvinner,
som alle er fanivold.*

Da Herman Wildenvey deklamerte dette diktet ved en selskapeleg anledning her i Stavern sier hans kone Giske straks:

"Men Herman da, det var da vel ikke så mange av dem?"

Vi takker Wilhelm Weldingh for at han stillte opp til dette intervjuet og gav oss et innblikk i hans liv som menneske og lege i Stavern.

Carl Fredrik Diriks

En reise til Stavern i 1869

Etter artikkel skrevet i Tønsbergs Blad i 1975 av Per Berg
Tilpasset Værftsmagazinet av Rune Sørli

Den 18. mai 1869 kl. 03.00 seilte jeg fra Christiania med oppsynsskøyten "FALKEN" på en tur langs kysten til det ytterste Thule.

Der var tre passasjerer om bord, nemlig de herrer Waldemar Hansteen, Ketil og Olaf Diriks, som skulle ha ikke alene fri passasje, men også fri fortæring til Drøbak.

Omtrent kl. 11.00 nådde vi dette sted, hvor de, hulle av kold kalvestek og risengrynskake, ble satt i land.

Hvis jeg kunne finne det bare en tiendedel så interessant ombord som disse unge herrer, da ville jeg være vel faren på denne lange ekspedisjon.

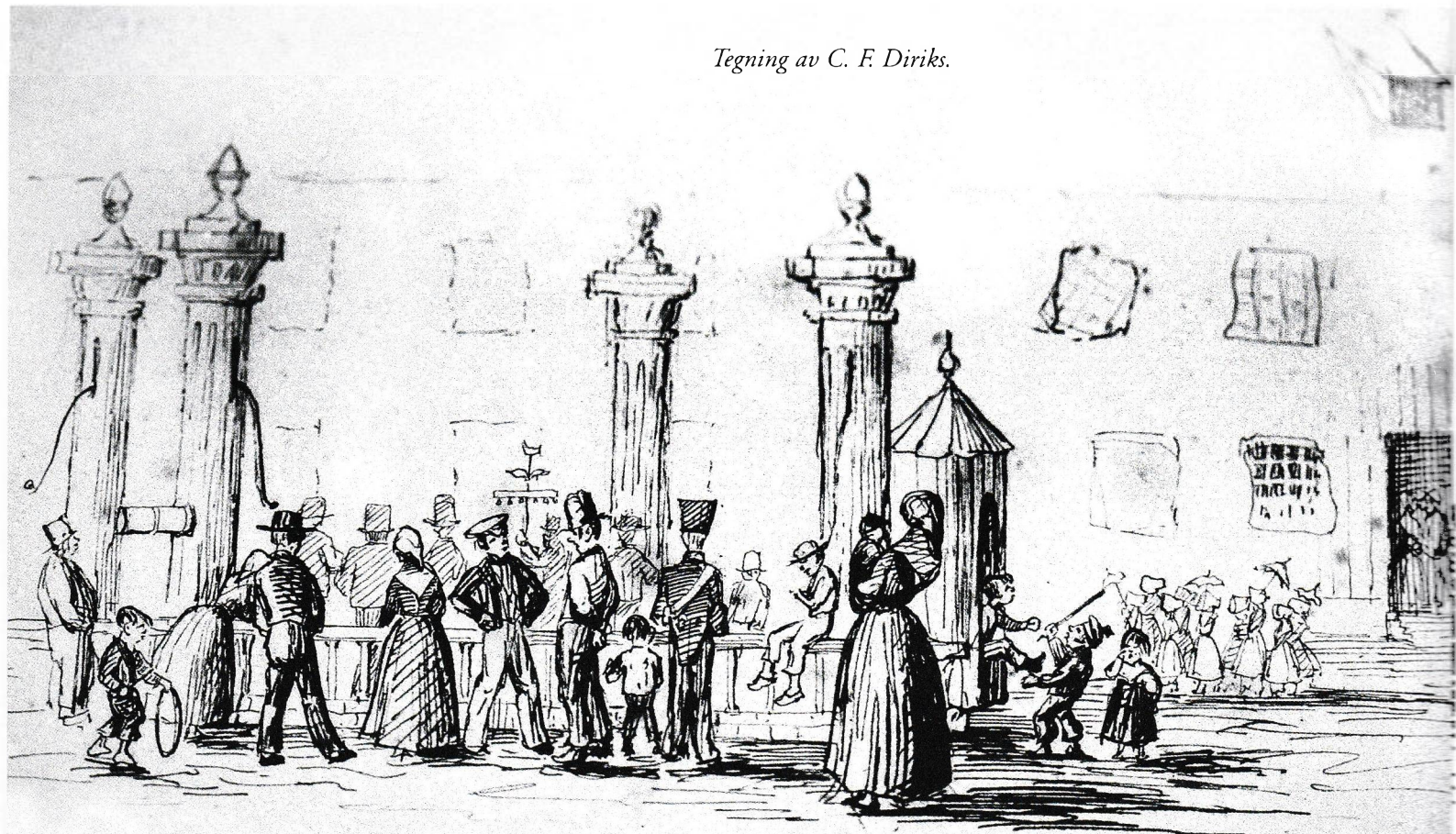
Overstående er hentet fra C. F. Diriks – Journal holden ombord i "FALKEN" 1869 – på reise langs kysten fra Christiania til Vardø.

Dagboken ble først utgitt etter Diriks død i 1895.
Carl Fredrik Diriks var født i Larvik i 1814, sønn av Christian Adolf Diriks, som var født i København i 1775,

Tegning av C. F. Diriks fra Verfisporten.

Tegning av C. F. Diriks.

Frederiksværns Torv.

C. F. Diriks

og som ble byfogd i Larvik i 1812 og som representerte denne by på riksforsamlingen på Eidsvoll 1814, hvor han på grunn av sitt kjennskap til fremmede konstitusjoner kom til å øve stor innflytelse på grunnlovens utforming, og ble valgt til president.

Sønnen Carl Fredrik, ble sekondløytnant i marinen i 1833 – premierløytnant i 1840 – fra 1855 til 1881 fyrdirektør.

I denne stilling innla han seg stor fortjeneste av vårt fyr- og merkevesen. En rekke større fyr ble oppført eller planlagt under hans ledelse.

Under merket C.D. offentliggjorde han et dusin hefter lett henkastede, fordringsløse og humoristiske pennetegninger (skisser) av reiselivet i årene 1865-1868, og etter hans død utkom, som nevnt, "Journal" på en reise til Vardø i 1869, og det er fra denne jeg har hentet beretningen om reisen til Stavern, og hva han opplevde i denne by.

Dagboken ble antagelig nedskrevet uten tanke på at den senere skulle komme på trykk. Siden tenkte han kanskje at ett og annet av den kunne interessere publikum, men utsatte utgivelsen.

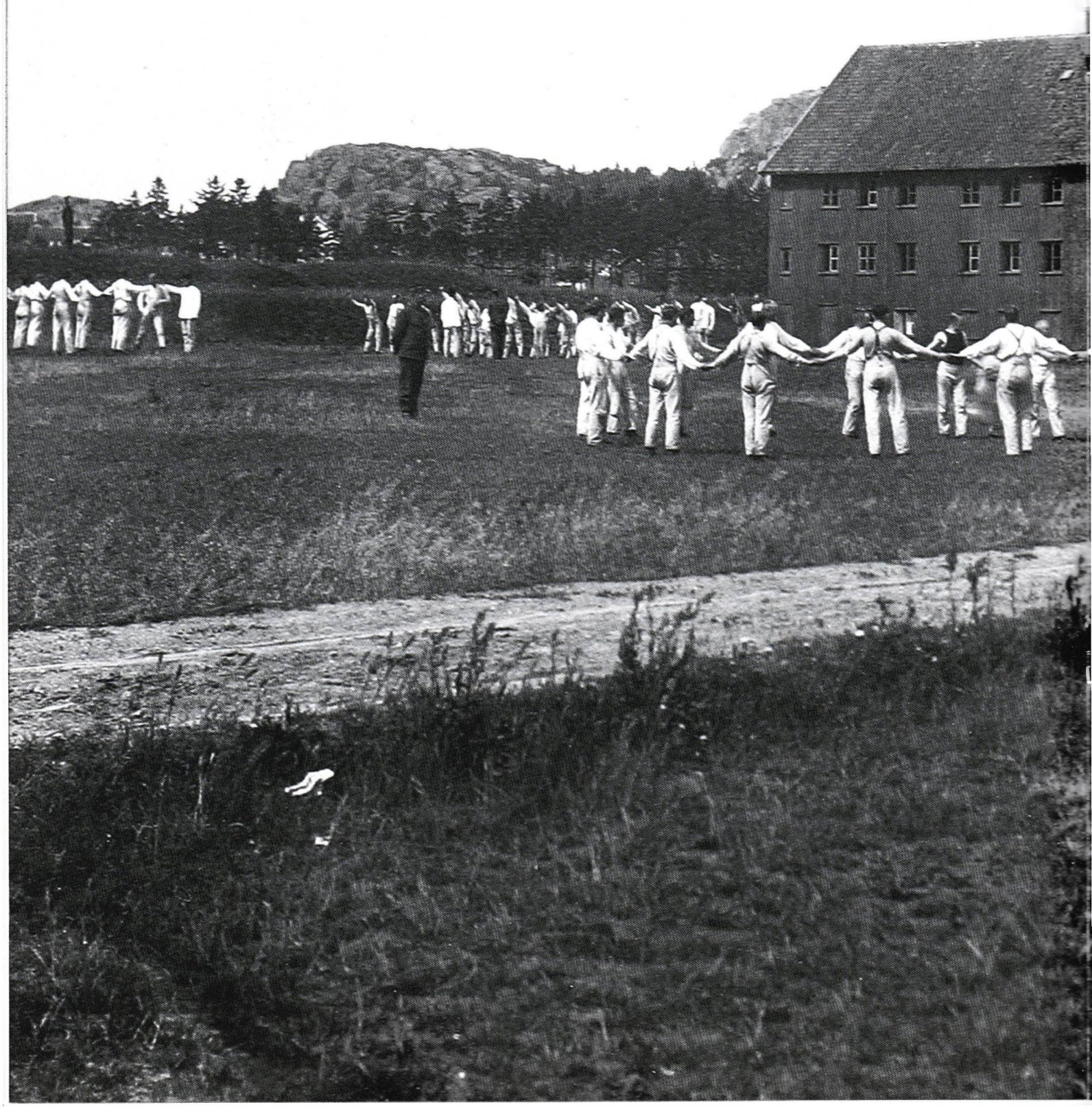
Fortsetter side 18

JOURNAL

Q

*Kadetter holder utendørs gymnastikk på sletta ca. 1900.
Foto: Rune Sørli's fotosamling.*

№ 10

Den 21de mai

Ankom i går aftens kl.20.00 til Stavern.

Gikk i land for å bese fyret.

I Fredriksvern i land med brev, gikk så opp for å bese meg gamle tomter – gravens stillhet overalt – neppe et menneske at se – hvorimot fullt av forfall og ruiner – flere barakker jevnet med jorden – potetåkrer, hvor de sto – forpaktet av forvalter Ferry – tviler på at han

Kaptein
Meyer.

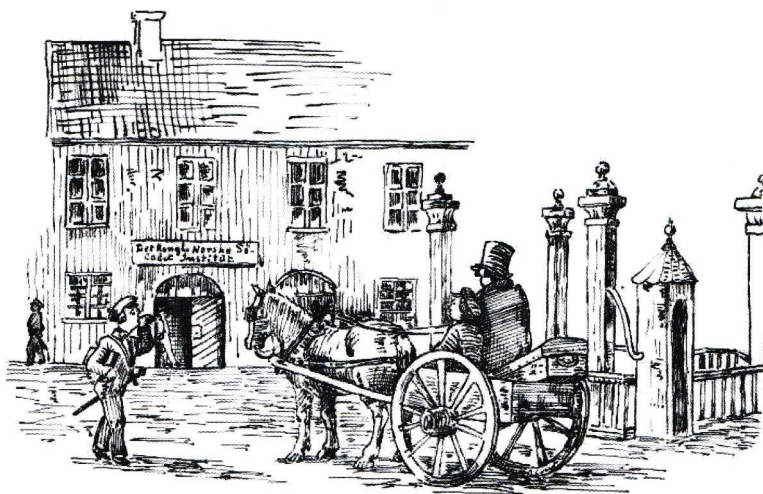
For seent til Dampskibet.

„Skal jeg ikke bære Tøie Deres' ut paa Brygga, – Dampen snur nok nu

avler så mange fold av poteter som de forsvunne barakkers beboere, i sin tid, av unger.

Kikket inn i "Voltigeergården", hvor jeg ikke møtte annet enn en mengde erindringer fra Kadettdagene. Her var jeg midt på skueplassen for våre ungdommelige, heroiske bedrifter.

Hvor meget juling hadde jeg ikke her fått, og hvor meget hadde jeg ikke gitt – hvor mange blodige neser og blå øyne var ikke her bestått!

Indtog i Fredriksværn

Mens jeg sto således midt oppe i fortiden, proppfull av betraktninger og erindringer, passerte et fruentimmer med et melkespann, og av henne fikk jeg vite, at den til Voltigeergården bygning - tidligere lokale for læreren i gymnastikk og fektning, den berømmelige Ola Hundén - nu ble brukt som ysteri og meieri.

Stoff til nye betraktninger!

Hvilke tidens omskiftelser – fordum alt her beregnet på sjøbruk – nu på det uskyldigste, hviteste landbruk.

Jeg besøkte så sjefen for "Fredriksverns ruiner", kaptein Meyer, og ble ført inn i verftsjeffsboligens store sal, hvor Fredrik V's portrett i legemes størrelse var innfattet i den ene vegg. Jeg betraktet bildet nøyere og fant ut at dette var godt malt, med unntak av "de konglige undersätter" benene, som dannet en iøynefallende kontrast til det øvrige.

På min bemerkning herom meddelte Meyer, at de høysalige ben var restaurert av avdøde løytnant Hetting – den argeste smører, som noensinne hadde pensel i hånd!

For øverig var det ruiner overalt – om 50-100 år er kanskje det samme tilfelle med Horten – så går man muligens tilbake til Fredriksværn – den ene generasjon bryter ned, hva den annen har bygget opp – stort missgrep, at man oppgav dette sted, liksom stort, at man valgte Horten!

ar han bare faaer see Dere !

INNENFOR RAMMEN AV

ELEKTRONIKKVERKSTEDET

Sprenggranaten starter i dag en liten serie. Den omhandler det vi finner innenfor rammen av de forskjellige verkstedsbetegnelsene. Og vi vil i få ord og med noen illustrasjoner fortelle våre lesere hva som skjer rundt omkring - som tittelen sier - Innenfor rammen av.....

I det vi kommer inn gjennom døren til verkstedet er det to ting som slår oss. For det første den gjennomførte orden og renslighet som forsterker inntrykket av arbeidsro og et hyggelig arbeidsted. For det andre den ro og stillhet som arbeidet utføres med. Man skulle nesten ikke tro at det kunne være så stille på et verksted - men nettopp denne roen borger utvilsomt for effektivitet og kapasitet.

Ved skrivebordet finner vi verksmesteren löytnant Helge Hansen.

Vi ber om en kort titt i rullebladet før vi går videre - og Hansen forteller oss villig velk at han er født i 1929, har gjennomgått både folkeskole og rekruttskole. Dessuten har löytnanten eksamen artium på reallinjen og eksamen fra Oslo Tekniske skole. Gradene har han passert på følgende måte: Etter Luftforsvarets Sambandsskole, ble han korporal, etter diverse radarkurser sersjant i 1953 - og senere ifjor fikk han sine to stjerner og verksmesterjobben.

For de fleste har verkstedet normalt gått under navn av radarverksted, men lt Hansen retter øyeblikkelig på denne misforståelsen:

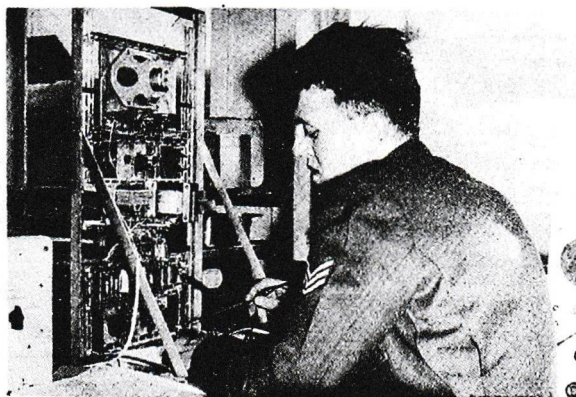
- Verkstedets navn er Elektronikkverkstedet.
- Og hva omfatter det av arbeidsområde?
- Primært er det radarreparasjoner og vedlikehold, samt sambandsreparasjoner og vedlikehold.
- Primært? Er det enda mer?
- Ja, vi har ansvaret for alt elektrisk opplegg i hele leiren. Vi har blant annet ansvaret for leirens telefonnett. Dessuten en masse andre arbeider som ikke kommer inn under noe av det jeg har nevnt her....
- Når du nevner telefonopplegget, er det på tale med noen utvidelse av det?
- Tja.., nei.. Jeg er vel ikke den rette mannen til å svare på et sånt spørsmål - men jeg

tror det ikke.

Vi ser oss rundt i kontoret og ser også her en nesten pinlig ordenssans. På veggene henger oversiktstavler over materiell som er under reparasjon - og som trenger reparasjon. Og i hyllene over skrivebordet står en rad med tekniske bøker - som ville få en hvilken som helst "normalt"utrustet mann til å bløkke. Telefonen kimer stadig og det er livlig aktivitet ut og inn i verkstedet. Hansen er heller ikke noen skrivebordsjef - men farter stadig ut og sjekker og kontrollerer og kommer med en hjelpende hånd der hvor det trengs.

- Hvilke forbedringer er de viktigste synes du - etter at du overtok.
- Tja, det er jo ting en ikke akkurat kan skrive. Men det er jo et faktum at vi har utvidet golvflaten med ca 120 m². Og det skulle gi god tumleplass. Ellers synes jeg faktisk at det har blitt lysere og hyggeligere inne på verkstedet.
- Og kanskje litt mere ryddig også?
- U humm.
- Hva ville du helst ønske deg av forbedringer?
- Överst på listen står en dreiebenk. Dessuten skulle jeg gjerne se at vi fikk en skikkelig heiseanordning for de store innkjørselsdørene. Slik som de er nå - er de ikke leiren verdig.
- Andre ting?
- Gummi på golvene og plater på veggene.
- Enn mer folk?
- Det blir det aldri for mye av, enda det vel strengt tatt skulle være nok som det er. Men saken er den at vi har så mange ekstra arbei-

SJT. ANDERSEN FEILSØKER

ner utenom det vanlige. Og det tar tid og folk.

- Er det noe arbeide som dere regner for spesielt vanskelig?

- Det er umulig å si noe om. Alle mann er spesialister her - og vanskelighetsgraden avhenger av hvor feilen er å finne - og hva de krever av arbeide.

- Noe som er ekstra interessant eller morsomt da?

- Her gjelder det samme. Folkene jeg har under meg er alle spesialister, utdannet som sambandsteknikere eller radarmekanikere. Og det er da rimelig at de liker det arbeidet de er utdannet på best.

- Kan du ramse opp noe av det dere holder på med her? Rutinearbeidet?

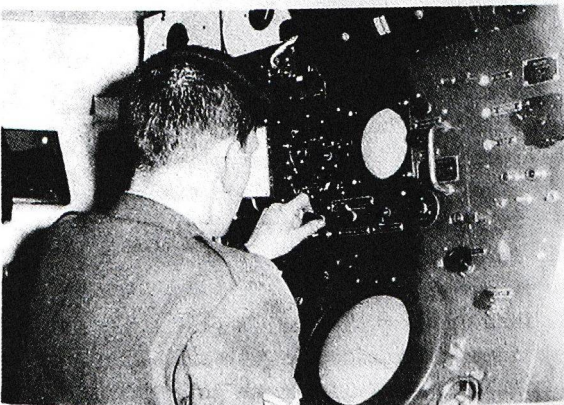
- Vi har alle tre radarapparatene. Det er 4 Mk6 og AN/TPS-1 D for øyeblikket. Tidligere var det også 3 Mk7. Så håper vi å få litt å gjøre med de nye radarne som eventuelt vil komme i forbindelse med raketten, så er det radioen, sambandsmateriellet og som før nevnt telefonanlegget. Dessuten da en del generatorer i forbindelse med de forskjellige aggregatene.

- Noen ord på fallrepet?

- Lt Hansen ser tankefullt ut i rommet, slår litt med blyanten i bordet og så kommer det:

- Ja - a. Når folk skal ha gjort noe på verkstedet, så skulle jeg ønske at de gikk mest mulig tjenestevei. Ved å gjøre det, sparer de seg selv og oss andre for mange ergelser og mye bortkastet tid. En

SJT. TOLSRØD I ARBEID I RADAR 4mk 6...

VERKSTEMESTEREN VED SITT SKRIVEBORD.....

NESTE
NUMMER
BESØKER
VI
KANON-
VERK-
STEDET.

sjefs arbeid består bl a i å fordele arbeidet. Det er sjefen som skal vurdere når og hvorledes og av hvem arbeidet skal utføres.

Vi takker for praten og rusler ut gjennom arberisrommet hvor 4 sersjanter er travelt opp-tatt, videre ut i gjennom hallen - hvor en "sekser" sviver og går, og hvor det er livlig aktivitet. Vi går ut med en følelse av at her arbeides det flittig og effektivt, og at elektronikkverkstedet har fått en sjef som vet hva han vil - og som vet hva som er til beste både for sine underordnede og for de som får arbeid utført på verkstedet.

- torn.

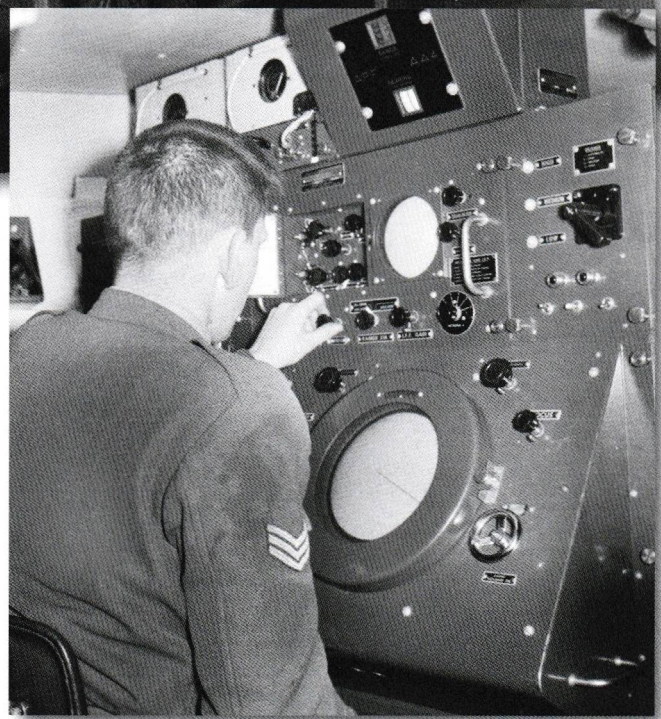
**DAGENS-
BOK.**

Osvald Harjo: Moskva kjenner ingen tårer.

Det er neppe mange som ikke har hørt eller lest om Osvald Harjo, mannen som etter aktiv innsats for russerne fikk tretten års slavearbeid som takk for hjelpen. Etter å ha lest en hel rekke bøker om slavetilvarelse i Sovjets konsentrasjonsleire sitter en igjen med følelsen av at dette er sant. Det er liten grunn til å tro at Harjo overdriver. Dertil er det skrevet altfor mange like skildringer av denne form for tilvarelse av altfor mange menn som ikke har kunnet ha noe med hverandre å gjøre. Det ville være for påfallende om alle skulle overdrive på nøyaktig samme måte. Harjo forteller om det samme som alle de andre, om

Elektro

nikkverkstedet 1958

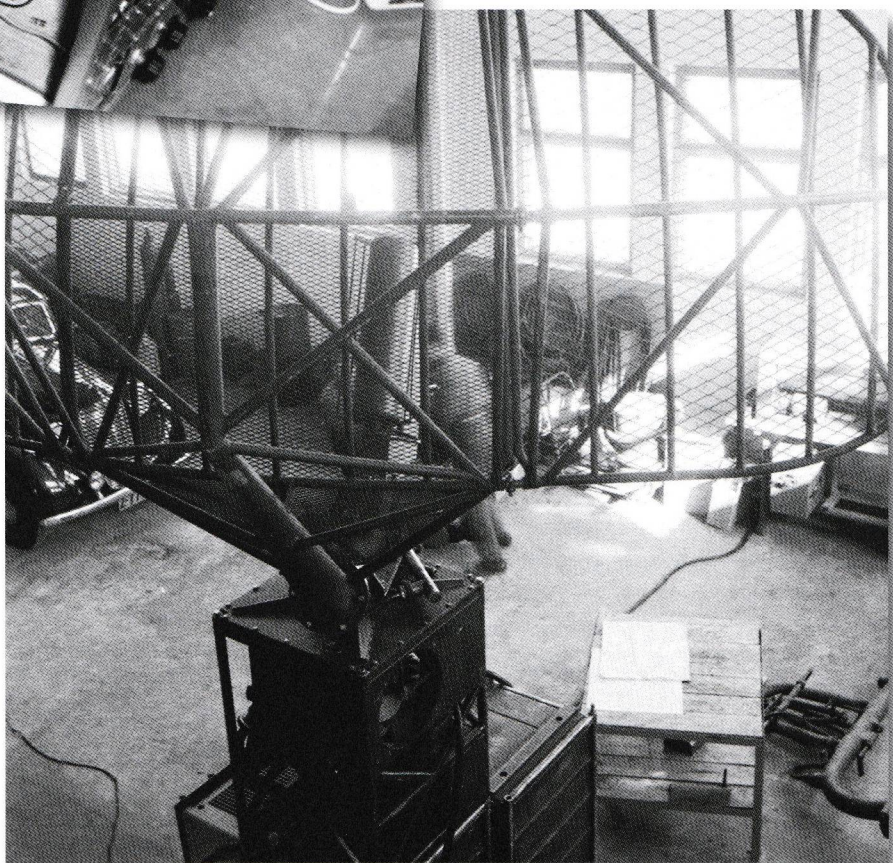

Elektro

Verksmesteren løytnant Helge Hansen.

Elektronikkverkstedet 1958

1960

SPRENG-GRANATEN

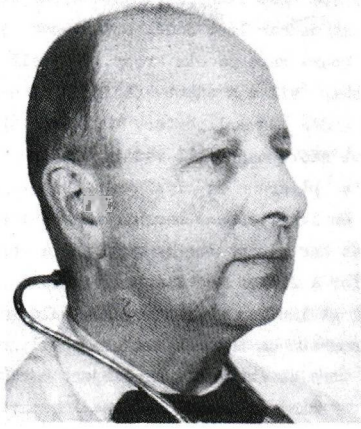

Ferrik Bjørgan

SPØR

de svarer

Dr. WELDINGH svarer

1. Ubetinget ja, gjerne i mere enn en form. Det er god tradisjon med hornorkestre f eks, og det skaper godt humør og samhold når gutta selv får være utøvende musikere.
2. Bare litt piano - til høyst eget husbruk i all beskjedenh, ikke noe å høre på.
3. Det var et ord i rette tid. Gutter på mosen uten sang minner mere om slitne fanger, enn om friske og opplagte forsvarere av sitt lands frihet.
4. Uten personlig kjennskap til noen av dem, våger jeg å holde en knapp på Kennedy - han synes å være en bra kar.

15 SPØRSMÅL

1. MENER DU AT MUSIKK, I EN ELLER ANNEN FORM HAR SIN BERETTIGELSE I FORSVARET?
2. SPILLER DU SELV NOE INSTRUMENT?
3. HVA MENER DU OM SJT NALUMS ARTIKKEL OM MANGEL PÅ SANG I FORSVARET?
4. HVA MENER DU OM NIXON OG KENNEDY. HVEM TROR DU BLIR BEST SOM PRESIDENT?
5. HVA SYNES DU OM JAZZ?
6. HAR NOEN FILM GJORT INNTRYKK PÅ DEG, OG HVORFOR?
7. HVA SYNES DU OM ØNSKEKONSERTEN I NRK?
8. DIN MENING OM FLIKTMESSIG AVHOLD I FORSVARET?
9. HVA ER BE-BOP?
10. HVIS DU KUNNE REDIGERE ET MUSIKK-PROGRAM I RADIO - HVA VILLE DU VELGE?
11. HVA MENER DU OM TOLLVESNETS RESTRIKSJONER FOR PETER WESSELS STRØM-STADTURER?
12. HVA SYNES DU OM NORSK SLAGERMUSIKK KONTRA AMERIKANSK POP-MUSIKK?
13. HVA MENER DU OM FJERNSYNETS MULIGHETER I NORGE?
14. DIN MENING OM RADIO LUXEMBURG?
15. HVIS DU VAR GODT BESLÅTT OG SKULLE KJØPE BIL, HVILKET MERKE VILLE DU VELGE?

74 BAGLO

5. Jazz er nå så mangt. Dixieland appellerer i høyere grad til mine urinstinkter enn den mere moderne form. Noe glad i jassen må jeg nok tilstå at jeg ikke er.
6. Ja - ikke en, men mange. Særlig husker jeg Fantasia, fordi musikk og farger var brukt til å skape stemninger så trolske at jeg aldri kan glemme dem.
7. Ønskekonserten som programpost bør bibeholdes og gjerne gis bredere plass, for "Den gode saks skyld". Selve konserten kunne gjerne være noe mere variert, med færre "gjen-gangere".
8. Hvis det er våre menige soldater det siktes til, ser det ut til å

være nødvendig. Vi har mere enn en gang sett hva alkohol kan føre til hos de unge. Jeg mener ikke dermed å si at de eldre er så mye bedre, men i det sivile liv er det tross alt lettere å få tak i sterke drikker og derfor mindre kjært, og etter hvert lærer man jo å få respekt for dette nytelsesmiddel og å kunne ta det i rimelige doser. Da blir nok skadevirkningene utad noe mindre.

9. Ordet Be-bop bringer tanken hen på hår a la stubb-mark. Skal man ellers tro de gjengse definisjoner, står ordet for en særegen form for jazz, blant hvis utøvere mange gjerne nevner f eks Dizzy Gillespie, den skal være karakterisert av et staccato spill med noe "uvante harmonier og intrikate rytmikk".
10. Jeg ville nok da måtte rette meg mere etter det store publikums smak enn min egen, men ville nok falle for fristelsen til å lage et kose-lig operetteprogram.
11. Tøv og "tull". Det var vel andre de skulle ha has på, og så går vår kjære Peter Wessel med i dragsuget, fordi man må skjære alle over en kam.
12. Når man da unntar Vidar Sandbeck har den lett for å virke tam, romantisk og søtladen - den amerikanske er freskere og mere raff i arrangementene, men endel av den blir nå etter min oppfatning noe for vill. Eller er det jeg som blir for gammel?
13. Kostbart, med lange utsikter til korte programmer, men at det har muligheter synes vel nå hevet over tvil. Jeg tror at det kan ha muligheter for å bli en kulturfaktor, ikke minst på landsbygden, men da må programredaksjonen bevisst gå inn for det!
14. En kraftig og teknisk god sender, men små doser for meg om jeg må be. Dog har den lysglimt med programmer av de virkelig store klassikere, og da er den en kjærkommen avveksling på skalaen.
15. Ennå et "to-veis" spørsmål. Hvor godt beslått? Jeg føler meg trukket av Mercedes, komfortabel, vakker, romslig og økonomisk som den jo er - og der er flere typer å velge i etter lomdebokens tykkelse.

BAGLO svarer

1. Absolutt. Musikken har til alle tider hatt en bred plass i nær sagt alle lands forsvar, og det bør den fortsatt ha.
2. Dessverre - (Heldigvis for mine ærede medmennesker).
3. Artikkelen var meget god og i høyeste grad berettiget. Forsvaret + sang = labert humør. Nordmenn er jo kjent for å bruke kjeften sin både i tide og i utide så hvorfor ikke sette litt melodi til?
4. Dette var et virkelig vrient spørsmål å ta et standpunkt til nå slik disse presidentkandidatene kjører "cloce race". Den amerikanske valgkampen går jo inn i sin slutfase og det ser ut som om demokraten Kennedy har en knapp ledelse. Men intet er enda avgjort og begge kandidatene er verdige arvtagere til en av vår tids mest utsatte og betydningsfulle stillinger. Hvem som blir best som president mener jeg det er vanskelig å uttale seg om.
5. Jazzen står tilfeldigvis mitt hjerte ganske nær, og det faller naturlig å uttale meg positivt i denne forbindelsen.
6. Walt Disney's Pinocchio fordi det var den første film jeg så.
7. Viser til sine tider en uhyggelig fantasiløshet. Det er selvsagt ikke mulig å gjøre alle til lags, men for de av lytterne som er i stand til å flytte søkeren på radioen litt, blir sammenlikningen med andre stasjoners ønskekonserter ofte flau. Vel, det er lytterne som ønsker - irriteres man så finn bare en annen stasjon.
8. Jeg mener at det er på sin plass. Min personlige mening i avholdsspørsmålet er ikke nødvendigvis totalt avhold, men et visst måtehold. Når det altså gjelder Forsvaret bør pliktmessig avhold praktiseres i tjenesten. Vanlig dannede, normale mennesker fløet har vel selvdisciplin nok til å forstå hvor meget de tåler uten å bli holdt i ørene? Utenfor tjenesten mener jeg derfor at måtehold, eller la oss ta enda sterkere i og si militært måtehold, bør kunne praktiseres.
9. Ja, si det. Muligens en musikkform i en meget alterert form. Også med en viss rett kalt jazz.
10. Hva med litt lett musikk? Jeg skal ikke foreslå et rent jazzprogram. Det ville være for spesielt. Nå avhenger jo det hele av tiden som blir stillet til disposisjon, men et potpurri over kjente, moderne operette melodier ville kanskje passe?
11. Her i Vestfold, sjøfartsfylke, har mange sett med stigende irritasjon på "Peter Wessels" Strömstadturer fordi de tollrestriksjoner som vanligvis gjelder for skipsflåten vår tydeligvis kunne omgås meget lettvindt og det av landkrabber. Sjøfolk ble ved landgangen gått etter i sømmene av "dödsgjengen", mens "Peter Wessels" passasjerer hadde det langt friere. Siden denne urettferdigheten ikke kunne føre til at tollrestriksjonene ble lempeligere for hele den alminnelige skipsflåten, måtte man altså gi strengere restriksjoner for slike "Strömstadturer", noe som etter min mening var det eneste riktige.
12. Nivået er så forskjellig at en sammenlikning er svært vanskelig, men vi kan da noe her på berget også!!
13. Utvilsomt gode muligheter, selv om fjernsynet ikke kan bli allemannseie i første omgang. Utbyggingen er vanskelig og "koster dyrt". La oss prøve med reklamesendinger og se om det ikke kommer noe i form av bedre finanser ut av det.
14. Hyggelig stasjon, men bevares, ikke alt er like underholdende og avkoplende.
15. Hm - godt beslått også. Folkevogn og resten til drift og vedlikehold livet ut!

Verdens Gang 23/1 1946.

Tyskerne i Stavern må overvintre på Fredriksværn Verft.

Flytting først på vårparten.

Marinekommando Øst hevder at tiltak er gjort for å hindre ytterligere skade på verftet.

De tyske krigsfangene som for tiden holdes internert på Fredriksværn Verft, må bli på stedet over vinteren. En fullstendig evakuering kan av praktiske grunner ikke gjennomføres før utpå vårparten, men en vil så langt råd er sørge for at det blir tatt betryggende forholdsregler for å hindre ytterligere skade på verftets bygninger.

Dette er hovedinnholdet av den uttalelsen Marinekommando Øst har avgitt i anledning Stavern Kommunes protest til forsvarssjefen mot fortsatt bruk av verftet som interneringsleir.

Kommunens protest var som Verdens Gang tidligere har meddelt, begrundet i påstanden om at verdifulle norske kulturminner står i fare for å bli ødelagt. Atskillig skade er allerede anrettet. Således brente forleden «Vinkelbrakkka», en bygning som skriver seg fra 1700-tallet, ned til grunnen som følge av tysk vanstell.

Protesten ble av forsvarssjefen, general Ruge, sendt over til Sjøforsvarets Overkommando ved admiral Corneliussen som igjen ba om en uttalelse fra Marinekommando Øst ved kommandør Per Askim.

Verdens Gang har bedt kommandør Askim om å begrunne sin uttalelse, og vi får følgende opplysninger:

Fangene i Stavern holdes tilbake av hensyn til minefeilingen der som kjent foregår med tyske skip og tysk mannskap. De 600 tyskerne det her dreier seg om — tallet vil forøvrig i løpet av vinteren bli redusert til om lag 300 — er reservemannskaper. De har nå arrangert seg med vinterboliger og en rekke av depotene er også lagt til Stavern og blir tatt vare på av dem. Samtlige tilhører den tyske krigsmarinen. Storparten av den skaden som er anrettet på verftet skyldes Wehrmacht som holdt til der tidligere. Det så følt ut etter dem da de reiste, men forholdene er nå blitt langt bedre. Det er gjennomført en grundig opprydding, og en rekke forbedringer er foretatt. Kommandør Askim inspiserte nylig stedet sammen med den britiske stabsjefen og konstaterte dette.

Hvis fangene i dag skulle flyttes til en ny leir, ville dette by på svære vanskeligheter, og tiltaket ville ikke være praktisk. Tyskerne har imidlertid fått beskjed om å være rede til evakuering tidlig på våren. Hvor de da skal hen, er det umulig å si i dag. Det kan bli tale om leire ved Larvik, Brevik eller Kristiansand S. Leiren i Stavern står under norsk kontroll, og vaktholdet er betryggende.

Det er all grunn til å tro at S. O. K. vil handle i samsvar med uttalelsen fra Marinekommando Øst.

Verftssjefens formaning til arbeidsfolkene i gamle Fredriksvern

Av Rune Sørli

I et gammelt avisutklipp finner jeg en interessant artikkel skrevet av Kommandørkaptein T. K. Olafsen i Larvik Morgenavis i 1952 – den omhandler forhold rundt Tømmermennene i Fredriksvern og på verftet.

Bekjentgjørelse om tømmermenn av 2. oktober 1802.

Tømmermann av 1ste klasse

Søren Gabrielsen nedsettes formedelst alderdom og mindre dugelighet og liten flittighet til 4de klasse.

Tømmermann av 2nen klasse

Engelbret Hansen nedsettes formedelst alderdom og derav følgende mindre tjenestedyktighet i 3dje klasse.

Tømmermann av 6te klasse

Carl Burch nedsettes dels for alderdom – dels av noe mangel på flittighet til 7de klasse.

Takken for arbeidet gjennom mange år var altså den gang, at en gikk ned i lønn fordi man ble gammel.

Men andre igjen fikk belønning, som disse eksemplene.

Tømmermann av 7de klasse

Ole Hansen blir forfremmet til 5te klasse for sin dugelighet og for å gi ham oppmuntring til fremdeles å legge seg etter sitt håndverk og vise flittighet herudi.

Tømmermannsdreng av 6te klasse

Hans Fredrik Reis blir forfremmet på grunn av sin edrulige oppførsel, dugelighet og flittighet.

Tømmermannsdreng av 2nen klasse

Ole Pedersen avanserer både for flittighet i skolen og det gode anlegg han har avgitt på prøver, som for faderen tømmermann Peder Olsens rosverdige prov og troskap i sitt arbeid på Fredriksvern verft, og som jeg, verftssjefen, ei tør tvile på, han vil søke sonnen innprentet.

Ja, det var harde tider den gang i 1806 – og verftssjefen hadde nok en viktig rolle i bedømmingen av sine undersotter og arbeidere. Klasseforskjellen var stor, og mange ganger urettferdigheten likeså. Om Verftssjefens virke står følgende å lese:

Liksom han med glede vil bidra alt hva der står i hans makt til å forbedre den ordentlige, dugelige og flittige arbeidsmanns kår, så kan derimot de, som ikke viser disse egenskaper, ei gjøre regning på denne omhu. Arbeidsomhet og flittighet er enhver manns plikt i så vel i dem som utenfor sitt embete. Han kan alltid vise disse – om han enn ei er forankret med sådan grad av kunnskaper, som hans øvrige medmennesker, men blott å arbeide når en foresatt ser derpå - er ei alene uredelig, men gir mer og mer hang til dovenskap som jeg nest overflødig brennevinsdriking anser for menneskenes største ødeleggelse.

Etter denne målestokk vil håndverkere og verftets mannskap heretter bli bedømt og det skulle bli mitt hjerte inderlig kjært om jeg en gang med overbevisning kunne si:

- De har alle fortjent deres foresattes omhu og anbefaling.

Fredriksvern den 2nen oktober 1802

Fabricius

Den 3dje oktober i 1802 ble denne skrivelsen lest opp ved paraden av J. Lund. Nedsettelsen i klasse av enkelte gamle tømmermenn kan synes brutal og lite i samsvar med verftssjefens appell.

Men han har kanskje ment å unngå å avskjedige de gamle på pensjon så lenge råd var, fordi selve pensjonen var den gangen svært liten og knapt til å leve av, så vedkommende arbeider fikk nok bedre kår av å fortsette om i en lavere klasse – men den offentlige formen virker likevel noe brutal og nedverdiggende sett med dagens øyne.

Husk den nye boken om Fredriksvern Verft!

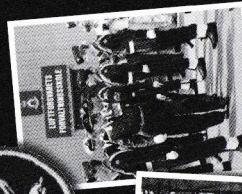
Rune Sørli

Høftsminner

«Stavernsminner» • 4

Rune Sørli

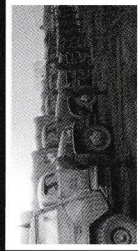
Høftsminner

Ferditor: Rune Sørli
redt i Stavem 1957.
Boksett i Stavem i utvalvta ved Vestfold Fylkesmuseet
Møkket av Verfts-Magazinet

Tidligere utgitt:

Vestfold under krig, 1984
Fotograf-familien, 1989
Verftsminner, 1990
Tønsbergsminner, 1995
Festung, fester og Austroy 1940-45, 1996
Fotograf-familien, 1998
Føftsminner - Børa under Skatteid 1941 - 1945
Lørdagskveld i fiske- og stasjonsmestere, 1998, 2000
Gjengen på de fiske- og stasjonsmestere, 1998, 2000
Hundredet år i fiske- og stasjonsmestere, 1998, 2000
Stavernsminner 1, 2001
Stavernsminner 2, 2004
Fotograf-familien 19, Lørdagskveld, 1998-1995, 2006

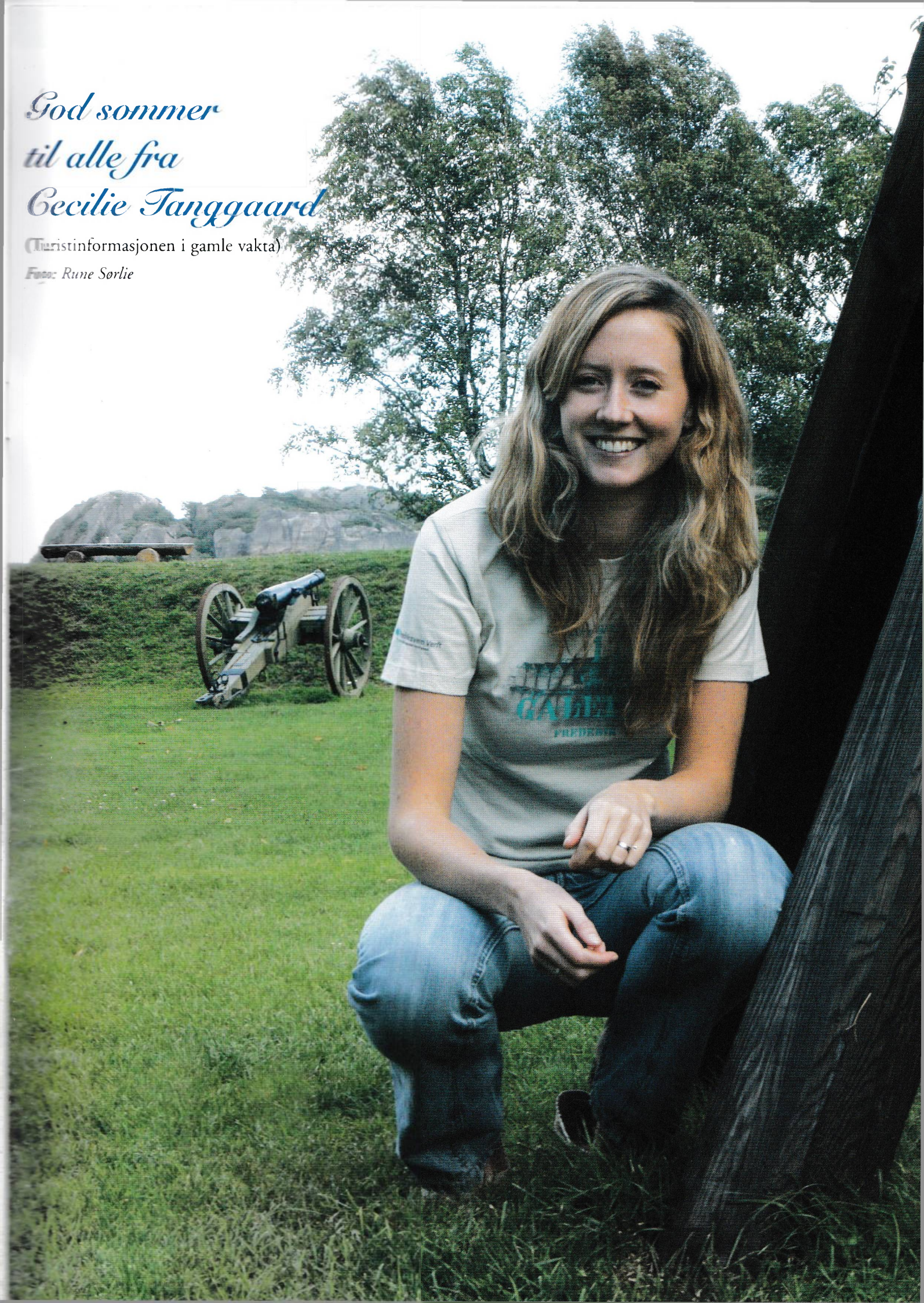

290,-

*God sommer
til alle fra
Cecilie Tanggaard*

(Turistinformasjonen i gamle vakta)

Foto: Rune Sorlie

Reidun B Sjulstad
tlf 33024143

Per Helberg
330 24142

Randi Ferstad
330 24141

Velkommen til oss i Storgata 21 Stavern

DnB NOR